

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Theoriegeladenheid van de waarneming

5 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat een uitleg met de afbeelding van het eend-konijn van:

- Kuhns Aristoteles-ervaring: plotselinge perspectiefverandering waarna de natuurkunde van Aristoteles intern coherent blijkt, zoals in de afbeelding van het eend-konijn elk van beide manieren van bekijken op zichzelf goed is 1
- de betekenis hiervan voor Kuhns opvattingen over vooruitgang in de wetenschap: het veranderen van paradigma is volgens Kuhn niet echt vooruitgang te noemen, maar meer een perspectiefwisseling zoals bij de afbeelding van het ‘eend-konijn’ en bij zijn Aristoteles-ervaring 1
- het verschil tussen rationaliteit en integriteit bij wereldbeelden: wereldbeelden vertonen een redelijke interne samenhang (rationaliteit) maar mensen kunnen andere perspectieven op onredelijke gronden uitsluiten (gebrek aan integriteit) 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Kuhn had bij het bestuderen van de natuurkundige theorie van Aristoteles een ervaring die te vergelijken is met het kijken naar het plaatje van het eend-konijn. Eerst leek Aristoteles een slechte natuurkundige te zijn omdat zijn observaties van de natuur niet leken te kloppen. Later kwam Kuhn tot het inzicht dat Aristoteles toch een goede natuurkundige was geweest omdat zijn opvattingen wel intern coherent bleken te zijn. Deze perspectiefwisseling komt overeen met de verandering van perspectief die nodig is om beide mogelijke beelden van het eend-konijn te zien 1
- Net zoals je bij de afbeelding van het eend-konijn zowel een eend als een konijn kan zien, zo kun je de natuurkundige werkelijkheid zien als Aristotelisch of als mechanistisch. Volgens Kuhn werken wetenschappers in tijden van normale wetenschap binnen hetzelfde paradigma. Maar als het heersende paradigma bediscussieerd wordt en moet veranderen, vindt er een paradigmawisseling plaats die niet is te begrijpen als vooruitgang, maar als een plotselinge verandering van perspectief zoals bij de Aristoteles-ervaring van Kuhn zelf, en die ook plaatsvindt bij het bekijken van de afbeelding van het eend-konijn 1
- Van binnenuit bekeken is het onmogelijk dat wereldbeelden irrationeel zijn omdat ze altijd om bepaalde redenen een samenhang hebben verworven. Op dezelfde wijze kan worden gesteld dat twee mensen die discussiëren over of ze een afbeelding van een eend dan wel van een konijn zien, beide rationeel zijn. Er is een reden waarom de afbeelding als eend dan wel als konijn verschijnt. Zodra ze echter op onredelijke wijze elkaars zienswijze negeren of argumenten voor een andere dan de eigen zienswijze ontkennen, dan is dat geen kwestie van een gebrek aan rationaliteit maar een gebrek aan integriteit 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

6 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van het onderscheid tussen binnenwereld en belevingswereld: interne representaties versus kwalitatieve beleving 1
- een argumentatie met het onderscheid tussen binnenwereld en belevingswereld dat het standpunt van Goodale verenigbaar is met het functionalisme: mentale toestanden worden begrepen vanuit hun functionele rol waarin mens en zombie niet verschillen, opgevat als binnenwereld en niet als belevingswereld 1
- een argumentatie met het onderscheid tussen binnenwereld en belevingswereld of de ontdekking van Goodale een probleem is voor het idee van de theoriegebondenheid van de waarneming 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- De binnenwereld betreft de interne representaties in en toestanden van het (zombie)brein terwijl de belevingswereld gaat over de ervaring zelf en de kwalitatieve beleving ervan 1
- Volgens het functionalisme kunnen mentale toestanden volledig gekarakteriseerd worden vanuit de functionele rol die ze spelen, als binnenwereld en niet als belevingswereld. Zolang interne toestanden dezelfde functionele rol spelen, maakt het niet uit of we het hebben over de binnenwereld van een menselijk brein dat bewust is, over het onbewuste brein van een zombie of zelfs over dat van een robot. Dit is verenigbaar met het standpunt van Goodale dat mensen ook zonder bewustzijn, dus als zombies, kunnen functioneren. Vanuit de belevingswereld maakt het echter wel uit of er ook bewuste ervaring is van interne toestanden 1
- Volgens Goodale verschillen de hersenprocessen bij bewust waarnemen (belevingswereld) van die bij onbewust waarnemen (binnenwereld). Theoriegeladenheid van de waarneming houdt in dat we interpreteren wat we zien en dat we zien zoals we interpreteren. De ontdekking van Goodale is dat we de afbeelding van de grote en kleine cirkels weliswaar interpreteren voor zover het om bewuste visuele informatie gaat, maar dat ons handelen zich niet door die interpretatie laat leiden omdat die wordt aangestuurd vanuit de onbewuste waarneming die via een ander hersenproces wordt verwerkt. Bewuste waarneming is 'theoriegeladen' maar de onbewuste waarneming lijkt zich hieraan te onttrekken. In dat opzicht is de ontdekking van Goodale dus een probleem voor het idee van de theoriegeladenheid 1

Opmerking

Aan een argumentatie met het onderscheid tussen binnenwereld en belevingswereld dat de ontdekking van Goodale geen probleem is voor het idee van de theoriegebondenheid van de waarneming moet ook een scorepunt worden toegekend, mits wordt uitgelegd dat in het direct realisme een 'onbewuste waarneming' nog geen waarneming is.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

7 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg welke kritiek Merleau-Ponty levert op de filosofische problematisering van andere geesten: het bewustzijn van ‘andere geesten’ ligt aan de basis van ons zelfbewustzijn en niet omgekeerd 1
- een uitleg dat deze kritiek herkenbaar is in tekst 3: een kind leert met het gedrag van een ander zijn eigen geest/bewustzijn te begrijpen 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Merleau-Ponty zijn we in essentie sociale wezens en kunnen we onmogelijk zekerder zijn van ons eigen bestaan dan van het bestaan van anderen. Ons bewustzijn van ‘andere geesten’ ligt aan de basis van ons zelfbewustzijn en niet omgekeerd 1
- In tekst 3 leert het kind de geest zowel te begrijpen als zichtbaar gedrag en als datgene wat zich afspeelt in zijn eigen geest. Dit maakt duidelijk dat ons zelfbewustzijn tot stand komt in contact met de ander 1

8 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een argumentatie met tekst 3 in welk opzicht Merleau-Ponty’s standpunt overeenkomt met dat van een direct realist: zoals een direct realist stelt dat we objecten onmiddellijk waarnemen zo stelt Merleau-Ponty dat we het bewustzijn van anderen ervaren 1
- een argumentatie met tekst 3 dat de opvatting van Merleau-Ponty over andere geesten kan worden ondersteund vanuit de cognitiewetenschap: het begrijpen vanuit de werking van spiegelneuronen bij onmiddellijk emotioneel betekenisvolle gebaren van een ander 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens een direct realist is wat we waarnemen geen afbeelding van de buitenwereld maar is het die buitenwereld zelf. Op dezelfde wijze nemen we volgens Merleau-Ponty onmiddellijk andere geesten waar en begrijpen zo dat andere mensen ook een bewustzijn hebben. Volgens Merleau-Ponty verschijnen gebaren aan een baby bijvoorbeeld onmiddellijk als emotionele betekenis 1
- Basisemoties, zoals bijvoorbeeld vriendelijkheid, kwaadheid en angst in tekst 3, zijn volgens cognitiewetenschappers door de werking van spiegelneuronen op betrouwbare wijze van het gezicht af te lezen. Spiegelneuronen zijn niet alleen actief als we zelf een handeling uitvoeren, maar ook als we die handeling zien uitvoeren door iemand anders. Dit ondersteunt de stelling van Merleau-Ponty dat gebaren van een ander voor een kind onmiddellijk betekenisvol zijn en er directe toegang tot de ander is 1

Vraag	Antwoord	Scores
9	<p>maximumscore 3</p> <p>Een goed antwoord bevat de volgende elementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • een uitleg van het belang van Descartes' was-experiment voor zijn opvatting over de geest: dit toont aan dat de geest bestaat 1 • een uitleg dat er volgens Descartes van het 'ik' als substantie geen voorstelling kan worden gemaakt: je iets voorstellen is altijd van iets uitgebreids/lichamelijks, dat wezenlijks anders is dan het 'ik' als denkende substantie 1 • een uitleg van de kritiek van Hume op Descartes' opvatting over het 'ik' met de rol van het begrip 'verbeelding': voorstellingen over het 'ik' komen niet voort uit heldere en welomschreven ideeën, maar uit de verbeelding 1 <p>voorbeeld van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Volgens Descartes brengt het oordeel dat het stukje was bestaat met zich mee dat hij ook zelf bestaat. Het is volgens hem niet mogelijk iets denken te zien zonder zelf te bestaan. Als een stukje was niet door de zintuigen of het voorstellingsvermogen maar alleen door het verstand echt kan worden begrepen, is het zeker dat mijn eigen geest bestaat en dat ik mijn eigen geest beter ken dan de dingen buiten mij 1 • Als ik me iets zou voorstellen bij wat het 'ik' is, dan verbeeld ik mij volgens Decartes altijd iets lichamelijks. Maar het 'ik' als 'denkend ding' is niet iets lichamelijks 1 • Volgens Hume komen voorstellingen over het 'ik' uit de verbeelding voort en is het 'ik' niet meer dan een verzameling van afzonderlijke percepties waarvan we de verschillen niet opmerken. Onze voorstellingen over het 'ik' komen daarom niet voort uit heldere en welomschreven ideeën, zoals Descartes meende, maar uit de verbeelding 1 	
10	<p>maximumscore 2</p> <p>Een goed antwoord bevat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie of de conclusie van Hass het twijfelexperiment van Descartes ondermijnt aan de hand van tekst 5 en het begrippenpaar 'schijn en werkelijkheid': bedrieglijke verschijning/illusie/bedrog van de zintuigen versus bevrijding van illusie door wetenschap/intellect 1 • een argumentatie of de conclusie van Hass het twijfelexperiment van Descartes ondermijnt aan de hand tekst 6 en het begrippenpaar 'begrip en waarneming': cognitief oordelen versus waarneming 1 	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens tekst 5 zijn waarnemingen bedrieglijke verschijningen (schijn). Alleen het intellect en de wetenschapper die ons van de illusies van de waarneming bevrijden zijn te vertrouwen (werkelijkheid). Volgens mij is het onderscheid tussen schijn en werkelijkheid door Descartes al verondersteld voordat hij aan zijn twijfelexperiment is begonnen. Zonder dit vooraf al gemaakte onderscheid tussen schijn en werkelijkheid, dat dus zelf niet in twijfel is getrokken, is de argumentatie van het twijfelexperiment niet houdbaar. In die zin ondermijnen de opvattingen van Merleau-Ponty en Hass inderdaad het twijfelexperiment van Descartes 1
- Volgens mij gaat waarnemen vooraf aan cognitief oordelen. Als waarnemen (waarneming), zoals Descartes volgens Hass in tekst 6 veronderstelt, hetzelfde is als cognitief oordelen (begrip) dan is er bij Descartes geen onderscheid tussen waarneming en begrip. In die zin ondermijnen de opvattingen van Merleau-Ponty en Hass inderdaad het twijfelexperiment van Descartes: als waarnemingen niet meteen ook al cognitieve oordelen zijn dan wordt, zoals Hass stelt, de mogelijkheid ontnomen om aan waarnemingen te twijfelen als zijnde waar of onwaar 1

Opmerking

Mits filosofisch juist beargumenteerd kan aan argumentaties aan de hand van de gegeven begrippenparen bij een tegengesteld standpunt ook een scorepunt worden toegekend.